

УДК 623.365

DOI: <https://doi.org/10.31731/2524-2636.2020.4.1.-25-30>

С. О. Ганненко,

Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАХОДІВ ПРОТИМІННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВЕДЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ

В статті проаналізовано заходи протимінної діяльності Збройних Сил України під час проведення антитерористичної операції та операції об'єднаних сил на території Донецької та Луганської областей України.

На сьогоднішній день одним з найголовніших питань на сході України є проведення спеціальних робіт з пошуку, знешкодження або знищення вибухонебезпечних предметів вздовж лінії розмежування і контрольних пунктів в'їзду і виїзду та облік мінно-вибухових загороджень.

В рамках цивільно-військового співробітництва у взаємодії із міжнародними гуманітарними організаціями проводиться постійна робота на убезпечення мирного населення від можливих негативних наслідків присутності величезної кількості мін, розтяжок та нерозірваних боєприпасів, що залишилися після активних бойових дій на території Донецької та Луганської областей.

Основними завданнями протимінної діяльності в Україні під час ведення бойових дій є: зменшення ризиків, які можуть виникати внаслідок підриву вибухонебезпечних предметів, мінімізація та відвернення загроз настання нещасних випадків від несанкціонованого поводження з вибухонебезпечними предметами, зниження соціальної напруженості серед населення та збереження і забезпечення відтворення унікальних екосистем.

Також, у статті розглянуто ряд проблемних питань протимінної діяльності на сході України, які необхідно вирішити для успішного виконання завдань щодо збереження людських та матеріальних ресурсів.

Ключові слова: *протимінна діяльність, відновлення інфраструктури, цивільно-військове співробітництво.*

Постановка проблеми. З початку російської агресії Збройні Сили України спільно з іншими підрозділами сил оборони України та міжнародними організаціями розмінували 40 тисяч км² території, надали сприяння органам державної влади у реалізації близько 500 проектів з відновлення інфраструктури.

Одним з пріоритетів антитерористичної операції (АТО) та операції об'єднаних сил (ООС) став захист цивільного населення. Тому, у рамках цивільно-військового співробітництва було започатковано систему попередження втрат серед цивільного населення, нарощено зусилля за напрямками національно-патріотичного виховання, протимінної безпеки та відновлення критичної інфраструктури регіонів [1].

З 2016 року в Україні діє місія міжнародної гуманітарної організації “The HALO Trust”, яка обстежила 251 ділянку на території Донецької та Луганської областей. Робота її фахівців зосереджена на убезпеченні мирного населення від можливих негативних наслідків присутності величезної кількості мін, розтяжок та нерозірваних боєприпасів, що залишилися після активних бойових дій на території Донбасу. З початку програми в Україні знайдено більше 214 протитранспортних мін та 33 протипіхотні. Окрім цього, було виявлено близько 1500 небезпечних предметів – різних снарядів, підричників, мінометних мін, тощо. В переважній більшості виявляються радянські вибухонебезпечні предмети, як сучасної війни, так і іноді Другої світової [3].

Площа замінованої території становить приблизно 700 тис. гектарів: близько 560 тис. у Донецькій області і майже 120 тис. у Луганській. З 700 тис. гектарів, забруднених вибухонебезпечними предметами, тільки 33 тис. перевірено саперами і знищено понад 430 тис. мін і фугасів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій [5,6] свідчить про те, що дослідженню заходів протимінної діяльності під час ведення бойових дій присвячена низка робіт попередників, зокрема Коцюруби В.І., Мосова С.П., Куртсеїтова Т.Л. та інших, які в свій час зробили вагомий внесок у розвиток теорії військової науки. Аналізуючи їх наукові дослідження можна зробити висновок про те, що в них частково не враховані нові чинники, які в сучасних умовах гібридної війни значно впливають на ефективність функціонування протимінної діяльності. Але, безумовно, наявні дослідження можуть і мають бути обрані за основу для подальшого їх удосконалення.

Формулювання цілей статті.

Метою статті є аналіз проблемних питань протимінної діяльності ЗС України під час ведення бойових дій та шляхи їх вирішення.

Для координації виконання заходів протимінної діяльності в Міністерстві оборони України створено Управління екологічної безпеки та протимінної діяльності, яке призначено для реалізації в Міністерстві оборони, у тому числі на державних підприємствах, в установах та організаціях, що належать до сфери управління Міністерства оборони, державної політики з питань екологічної безпеки, протимінної діяльності і протидії саморобним вибуховим пристроям та цивільного захисту.

Безпосередньо організація та проведення робіт з пошуку, знешкодження або знищення вибухонебезпечних предметів вздовж лінії розмежування і контрольних пунктів в'їзду-виїзду, облік мінно-вибухових загороджень та результатів розмінування покладено на відділ оперативного забезпечення штаба ООС.

Заходи щодо маркування (позначення і огороження) і складання карт районів, що підлягають розмінуванню і знаходяться в безпосередній близькості від контрольних пунктів в'їзду-виїзду для цивільного населення на лінії зіткнення і вздовж доріг, що ведуть до цих пунктів покладено на командування оперативно-тактичних угруповань, а також оперативні групи Державної прикордонної служби України.

Крім цього, штабом ООС проводиться робота по залученню до маркування (позначення і огороження) небезпечних і підозрілих ділянок місцевості неурядових організацій, які мають право проводити заходи протимінної діяльності відповідно до чинного законодавства України (фонд Міжнародного Червоного хреста, Датська група розмінування, фонд The Halo Trust).

При цьому необхідно відзначити, що українська сторона Спільного центру з контролю та координації питань припинення вогню та стабілізації лінії розмежування сторін (СЦКК), відповідно до Мінської угоди, відповідає тільки за контроль і координацію питань припинення вогню під час проведення розмінування на пріоритетних ділянках для очищення від мін і вибухонебезпечних пережитків війни на території, контрольованій урядом України.

Робота групи СЦКК щодо виконання заходів з контролю і координації питань припинення вогню під час проведення розмінування на пріоритетних ділянках здійснюється шляхом узгодження заявок і безпосередньої організації безпеки під час їх реалізації.

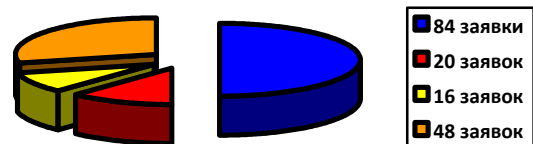

Рисунок 1 – Гістограма узгодження заявок СЦКК

На рисунку 1 показано узгодження заявок СЦКК: українською стороною – 84 заявки (50%); російською стороною – 20 заявок (12%); обома сторонами – 16 заявок (9%). Надані цифри вказують на факт значної різниці в питаннях узгодження заявок українською стороною СЦКК і представниками ЗС РФ СЦКК з ОРДЛО, що підтверджує низьку ефективність виконання своїх обов'язків або небажання їх виконувати [7].

Таким чином, можна зробити висновок, що російська сторона СЦКК не в повному обсязі реалізує покладені на неї функції координації та контролю припинення вогню під час проведення заходів протимінної діяльності згідно рішень Тристоронньої контактної групи.

Для проведення робіт з пошуку, знешкодження або знищення вибухонебезпечних предметів залучені інженерні підрозділи ЗС України, піротехнічні підрозділи Державної служби з надзвичайних ситуацій, Державної служби спеціального транспорту та міжнародні організації.

З огляду на те, що інформація про місця розташування елементів системи інженерних загороджень відноситься до конфіденційної інформації (інформації з обмеженим доступом), українській стороні СЦКК План-графік виконання робіт з розмінування на території Донецької та Луганської областей штабом ООС не доводився.

З огляду на це, штаб ООС періодично інформує українську сторону СЦКК про результати проведення заходів протимінної діяльності на території Донецької та Луганської областей.

Силами груп розмінування ЗС України, груп розмінування Державної служби спеціального транспорту, піротехнічних груп Державної служби з надзвичайних ситуацій було проведено роботи з розмінування території, об'єктів інфраструктури в межах 7 пріоритетних ділянок на території, що контролюється урядом України.

Загалом на даних пріоритетних ділянках було виявлено, знищено і

знешкоджено більш ніж 1000 вибухонебезпечних предметів.

Проведення таких робіт по виявленню, знешкодженню та знищенню вибухонебезпечних предметів забезпечило проведення дефектації, дозволило частково або повністю виконати аварійно-відновлювальні (ремонтно-відновлювальні) роботи.

Так, силами командувачь оперативно-тактичних угруповань ЗС України та оперативних груп Державної прикордонної служби України з боку території, підконтрольної українському уряду, були проведені підготовчі роботи з маркування (позначення і огороження) районів, що підлягають розмінуванню і знаходяться в безпосередній близькості від контрольних пунктів в'їзду-виїзду для цивільного населення на лінії зіткнення і вздовж доріг, що ведуть до цих пунктів.

Остаточне завершення зазначених робіт буде залежати від результатів надання гарантій припинення вогню з боку окремих районів Донецької та Луганської областей (ОРДЛО) в зазначених районах. Карти спланованих меж районів контрольних пунктів в'їзду-виїзду, які підлягають маркуванню, складені.

Аналізуючи протимінну діяльність Збройних Сил України під час ведення бойових дій (операцій) можна виділити ряд проблемних питань, які необхідно вирішити для успішного виконання поставлених завдань.

З урахуванням рішень Тристоронньої контактної групи розмінування територій вздовж лінії розмежування і контрольних пунктів в'їзду-виїзду здійснюється за такими напрямками:

1. Підготовчі роботи з маркування (позначення і огороження) і складання карт районів, що підлягають розмінуванню і знаходяться в безпосередній близькості від контрольних пунктів в'їзду-виїзду для цивільного населення на лінії зіткнення і вздовж доріг, що ведуть до цих пунктів.

2. Роботи з розмінування території об'єктів інфраструктури, які перебувають в межах визначених пріоритетних ділянок для очищення від мін і вибухонебезпечних

пережитків війни на території, що контролюється урядом України.

Одним із проблемних питань на сьогоднішній день є розмінування територій вздовж лінії розмежування і контрольних пунктів в'їзду-виїзду.

Також, ще проблемним питанням щодо залучення іноземних організацій в Україні щодо знищення небезпечних предметів є проведення саме цієї процедури лише визначеними державними структурами України, що є для іноземних організацій затягування загального процесу розмінування. А саме, при виявленні вибухонебезпечних предметів іноземці повинні викликати державні структури для розмінування, а це займає певний час, який можна було б витратити б з користю, в той час коли в інших країнах вони це здійснюють самостійно. Справа в тому, що в діючому Законі України "Про протимінну діяльність" [2], вказано, що компанії з протимінної діяльності можуть знищувати вибухонебезпечні предмети, але не зазначено, як саме ці процедури мають проходити. Якщо зміни до Закону будуть прийняті, то це дуже допоможе іноземним організаціям та мешканцям забруднених територій, адже суттєво скоротить час на розмінування і пришвидшить подальший процес передачі територій місцевій владі [4].

Проблемним питанням також залишається систематична неузгодженість російською стороною СЦКК з ОРДЛО

заявок організацій, яким надано право виконувати роботи з розмінування (фонд Міжнародного червоного хреста, Датська група розмінування, фонд The Halo Trust). Це призводить до постійного зриву даних робіт, а в результаті до порушення Мінських домовленостей, згідно рішень Тристоронньої контактної групи.

У вересні 2020 року Верховна Рада України ухвалила зміни до Закону України "Про протимінну діяльність в Україні" [2]. Закон має на меті зменшити кількість випадків травматизму та загибелі місцевого населення на сході України через замінування територій російськими незаконними збройними формуваннями.

Висновки.

Таким чином, можна зробити висновок, що у Збройних Силах України триває робота щодо уточнення обсягів робіт з розмінування пріоритетних ділянок на території, контрольованій урядом України, розподілу завдань протимінної діяльності між відомствами Сил оборони України, що дозволить досягти підвищення ефективності робіт з розмінування згідно рішень Тристоронньої контактної групи.

Перспективи подальших досліджень. В подальшому перспективними напрямками є розроблення методики оптимізації процесів підтримки аварійно-відновлювальних робіт, пов'язаних з надзвичайними ситуаціями у зоні операції Сил оборони України.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях: Закон України № 2268-VIII від 18.01.2018, [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2018. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2268-19#Text>.

2. Про протимінну діяльність в Україні: Закон України № 2642-VIII від 06.12.2018, [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2018. Режим доступу:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2642-19#Text>.

3. Про затвердження Імплементативної угоди між Кабінетом Міністрів України та Організацією НАТО з підтримки та постачання про реалізацію проекту Трастового фонду НАТО із знешкодження вибухонебезпечних предметів та протидії саморобним вибуховим пристроям: постанова Кабінету Міністрів України від 10 квітня 2019 р. № 317. Київ. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/317-2019-%D0%BF#Text>.

4. HALO Trust - четвертий рік гуманітарного розмінування в Україні. Режим доступу: https://defence-ua.com/people_and_company/halo_trust_chetvertij_rik_gumanitarnogo_rozminuvannja_v_ukrajini-861.html.

5. Alexander Galak, Oleh Kravchuk, Serhii Petrukhin, Alexey Klimov, Serhii Kasian, Aleksii Blekot, Anatolii Nikitin, Volodymyr Kotsiuruba RATIONALE FOR CREATING DETONATION CO2 LASER FOR RADIOACTIVE SURFACE DECONTAMINATION. Eastern-European Journal of Enterprise Technologies, vol. 3, No

5(99). 2019. DOI: <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2019.169258>.

6. Т.Л. Куртсеітов, С.П. Мосов, М.П. Трємбовецький, В.А. Ясько. Мінна зброя у фокусі сучасних війн і збройних конфліктів: зб. наук. праць Центру воєнно-стратегічних досліджень НУОУ №2(69). 2020. DOI: <https://doi.org/10.33099/2304-2745/2020-2-69/116-121>.

7. Протимінна діяльність. Режим доступу: <https://www.mil.gov.ua/diyalnist/protiminna-diyalnist>.

REFERENCES

1. Pro osoblyvosti derzhavnoyi polityky iz zabezpechennya derzhavnoho suverenitetu Ukrayiny na tymchasovo okupovanykh terytoriyakh u Donets'kiy ta Luhans'kiy oblastiakh: Zakon Ukrayiny № 2268-VIII vid 18.01.2018, [Elektronnyy resurs] // Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny (VVR), 2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2268-19#Text>.

2. Pro protyminnu diyal'nist' v Ukrayini: Zakon Ukrayiny № 2642-VIII vid 06.12.2018, [Elektronnyy resurs] // Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny (VVR), 2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2642-19#Text>.

3. Pro zatverdzhennya Implementatsiyanoi uhody mizh Kabinetom Ministriv Ukrayiny ta Orhanizatsiyeyu NATO z pidtrymky ta postachannya pro realizatsiyu proektu Trastovoho fondu NATO iz zneshkodzhennya vybukhonebezpechnykh predmetiv ta protydiy samorobnym vybukhovym prystroyam: postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 10 kvitnya 2019 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/317-2019-%D0%BF#Text>.

4. HALO Trust - chetvertyy rik humanitarnoho rozminuvannya v Ukrayini. https://defence-ua.com/people_and_company/halo_trust_chetvertij_rik_gumanitarnogo_rozminuvannja_v_ukrajini-861.html.

5. Alexander Galak, Oleh Kravchuk, Serhii Petrukhin, Alexey Klimov, Serhii Kasian, Aleksii Blekot, Anatolii Nikitin, Volodymyr Kotsiuruba. Rationale for creating detonation CO2 laser for radioactive surface decontamination: Eastern-European Journal of Enterprise Technologies, vol. 3, No 5(99). 2019. DOI: <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2019.169258>.

6. T.L. Kurtseitov, S.P. Mosov, M.P. Trembovets'kyu, V.A. Yas'ko. Minna zbroya u fokusi suchasnykh viyn i zbroynykh konfliktiv: zb. nauk. prats' Tsentru voyenno-stratehichnykh doslidzhen' NUOU №2(69). 2020. DOI: <https://doi.org/10.33099/2304-2745/2020-2-69/116-121>.

7. Protyminna diyal'nist'. URL: <https://www.mil.gov.ua/diyalnist/protiminna-diyalnist>.

S. Hanneko,

The National Defence University of Ukraine named after Ivan Cherniakhovskiy

PROBLEM ISSUES OF IMPLEMENTATION OF MEASURES OF MINING ACTIVITIES OF UKRAINE DURING COMBAT

The article analyzes the measures of mine action of the Armed Forces of Ukraine during the anti-terrorist operation and the operation of the joint forces in the Donetsk and Luhansk regions of Ukraine.

Today, one of the most important issues in eastern Ukraine is the conduct of special work to search for, neutralize or destroy explosives along the line of demarcation and entry and exit checkpoints and accounting for mine barriers.

Within the framework of civil-military cooperation in cooperation with international humanitarian organizations, constant work is being done to protect the civilian population from the possible negative consequences of the presence of a huge number of mines, banners

and unexploded ordnance left after active hostilities in Donetsk and Luhansk regions.

The main objectives of mine action in Ukraine during hostilities are: reducing the risks that may arise due to the detonation of explosives, minimizing and preventing the threat of accidents from unauthorized handling of explosives, reducing social tensions among the population and preserving and ensuring environmental protection.

Also, the article considers a number of problematic issues of mine action in eastern Ukraine, which need to be addressed in order to successfully complete the tasks of conservation of human and material resources.

Keywords: *mine action, infrastructure rehabilitation, civil-military cooperation.*